

AAMULEHTI / Jussi Suvanto, 6.10.2008

Fysiikka ja romantiikka yhdistyvät Siperiassa

Teatteri Siperia on ottanut askeleen kohti tiiviimpää ilmaisua. *Vaaleanpunaista kohinaa* on vain tunnin ja 20 minuutin mittainen kolmen näyttelijän esitys, jossa siperialaisten aiempien näytelmien ylitsepursuava kollaasimaisuus jää taka-alalle. Mutta sisältö liikkuukin sitäkin laveammalla skaalalla. *Vaaleanpunaista kohinaa* yhdistää kvanttimekaniikan ja romantiikan tavalla, joka älykkäässä lennokkuudessaan tuo paikoitellen mieleen Tom Stoppardin. Tuukka Huttusen esittämä professori etsii todistusta teorialleen kaiken yhtenäisyydestä, samalla kun hänen assistenttinsa (Marika Heiskanen) yrittää herättää hänen romantista kiinnostustaan. Extremeurheilija Korhonen (Aleksi Lavaste) puolestaan kiertää maailmaa etsimässä yhä rajumpia ja totaalisempia elämyksiä.

Kaaosteorian periaatteiden mukaisesti henkilöiden pienetkin teot saavat aikaan isoja vaikutuksia, joista heillä ei ole aavistustakaan. Erillisiltä vaikuttavat henkilöt ja tapahtumat osoittautuvat osaksi yhtenäistä kokonaisuutta. Kovin syvällisesti näytelmä ei teemaansa käsittele, eikä yhtenäisyyden ja yhteisöllisyyden ajatusta kehitellä paljoakaan lähtökohtia pidemmälle. Silti esityksen idearikkaus ja tarkkaan punottu rakenne ovat innostavaa katsottavaa. Tunteen tasolla esitys on voimakkaimmillaan kuvatessaan ihmisten yksinäisyyttä ja heidän yrityksiään murtautua siitä ulos. Rakkaus ja fyysinen riskinotto ovat yhtäläisiä äärikokemuksia, joilla tavoitellaan kätkeytyä vastausta elämän salaisuuteen.

Hellää huumoria

Tummanpuhuvan *Valheita ja vedätyksiä* -näytelmän jälkeen *Vaaleanpunaista kohinaa* on yllättävänkin valoisa ja hilpeä esitys. Sen huumori on hellämielistä ja henkilöt helposti lähestyttäviä. Finlaysonin pienessä tilassa läheisyyden tunne on konkreettinen ja tunnelmalusta lähtien rento. Tieteellisen jargonin tulvaa tasapainotetaan hassuilla peruukeilla ja railakkaalla slapstickillä. Henkilöt ovat periaatteessa yhden luonteenpiirteen hahmoja, mutta heihin on saatu vivahteita ja yllättävyyttä. Tuukka Huttusen hajamielinen tutkija on vetoava pakkomielleisyydessään ja hämmennyksessään arkimaailman edessä. Marika Heiskanen pienieleinen komiikka ja pidätellyt tunteet hurmaavat vaivattoman näköisesti. Aleksi Lavaste puolestaan tuo ääritilojen etsijään niin rentoutta kuin palavaa kiihkeyttäkin.

Erillisiä yksilöitä ja yhteisiä katastrofeja

Vanhan tamperelaisen Finlaysonin tehdasrakennuksen suuren puuvillasalin nurkkaan on pystytetty pieni katsomo. Teatteri Siperia esittää siinä pienimuotoista näytelmää ihmiskunnan suurisuuntaisista ongelmista. Tarkoituksena on erillisyyden kokemusten ymmärtäminen. Aiheena on rakkaus ja kvanttifysiikka.

Vaaleanpunaisen kohinan idea on peräisin Fritjof Capran (s. 1939) ydinfysiikkaa esittelevästä yleistajuisesta kirjasta. Kaikkein pienimmät aineen osaset (kvantit) toimivat monessa suhteessa samalla tavalla kuin kaikkein suurimmat kokonaisuudet (galaksit, avaruus). Niiden ymmärtämisessä on samanlaisia vaikeuksia. Capra kysyy hauskuuspäissään, eivätkö pienimpiä ja suurimpia koskevat ongelmat voisi koskettaa myös keskikokoisia olioita, eli ihmisiä. Irralliseksi uskottelemaansa egoa raahaava länsimainen "yksilö" ei vain ole jaksanut ajatella ihmissuhteita suuren yhteisyyden kannalta. Intiassa, Japanissa ja Kiinassa ihmistä ja luontoa tarkastelevat filosofit ja uskontojen harjoittajat ovat päätyneet Capran mukaan intuitiivisesti samantapaisiin ajatuksiin kuin kvanttifysikot kokeissaan.

Arvovaltaa ja huuhaa-ajattelua

Capran kollegat ja tieteen arvovallasta huolestuneet maallikkokriitikot ovat närkästyneet siitä, että ydinfysiikko meni rinnastamaan länsimaisen tieteen ja itämaisen mystiikan. Minusta tuntui, että Siperia jollakin tavalla perääntyy tieteen arvovallan edessä, eikä yritä tosissaan kokeilla, miten Capran ajatukset sopisivat ihmissuhteisiin. Siperialaiset eivät ehkä tunne kovin läheisesti tiedeyhteisöjen edessä eivätkä tiedä, että arvovaltaansa puolustava tiede todella on niin hölmöä kuin miltä se näyttää. Capra ei väitä, että muinaisen Kiinan munkit olisivat sanoneet jotakin alkeishiukkasten maailmasta. Hän väittää sen sijaan, että vanhat ajattelijat sanoivat ihmisten elämästä samanlaisia asioita kuin kvanttifysikot sanovat omasta tutkimus-kohteestaan.

Jos kiinnostavia jatkokysymyksiä on, niin ne eivät koske vanhan itämaisen viisauden kompetenssia ydinfysiikassa, vaan ydinfysiikan yhteydessä syntyneiden filosofisten ajatusten herätteellisyyttä yhteiskunnan ja luonnon suhteissa. Siperia olisi saanut paiskoa fysiikkaa tiskiin rohkeammin. Siinä olisi ehkä leimautunut hassahtaneeksi huuhaa-ajattelijaksi, mutta ei kai sellainen teatterissa mitään haittaa. Nyt tiedemies Capran esittely on sortumaisillaan tavalliseksi hajamielisen professorin kustannuksella käydyksi hyväntahtoiseksi pelleilyksi. Capran Zen-puoli on jätetty kokonaan pois.

Energiaa ja hassuttelua

Erillisyyden kokemus on ollut Siperian kaikkien näytelmien teemana. Capran kysymykset iskevät siihen kuin karatekan nyrkki kattotiileen. Kaikki liittyy kaikkeen linnunratojen järjestelmissä ja mikrohiukkasten kiertoradoilla.

Kaiken keskellä on yksi olio, joka usko, että ei liity mihinkään, nimittäin "yksilö". Mitä hänen elämästään mahtaa tulla? Siperia on luonut oman mielialansa. Perimmiltään äärimmäisen vakavia, jopa epätoivoisiakin asioita käsitellään omalaatuisen optimistisesti. Joviaali asenne ja rento energisyys synnyttävät nytkin hyvää mieltä Siperia näyttää omalla näyttämötyölään, minkälaista hyvä yhteisöllisyys tai "ei-erillisyyks" on. Aleks Lavaste vieraillee Nätystä. Hän on ryhmän hengessä mukana sillä tavalla, että katsoja pitää häntä koko ajan hyvin siperialaisena näyttelijänä. Lavaste on Extreme Korhonen, mies joka tuntee elävänsä vain keinoitekoisesti tuotetuissa vaaratilanteissa. Tai oikeastaan hän ei silloinkaan tunne, vaan yrittää tuntoa.

Tuukka Huttusta ei oikein tee mieli sanoa koomikoksi, vaikka hän osaakin olla mahdotto-
man hauska. Hän on olemusnäyttelijä, sanan hyvässä mielessä. Huttunen on lavalla ikään kuin kahtena henkenä. On järkevä ja kunnollinen Huttunen, joka seuraa rauhallisesti ja

tarkasti, mitä hassunkurisesti hullutteleva Huttunen tekee. Huttusien yhteistyö tuottaa hienosti viritettyä hulluttelua myös hassahtaneen ydinfysiikan hahmossa.

Marika Heiskanen on saanut vaikeimman osan. Hänen esittämänsä sihteeri eroaa näytelmän kahdesta kiinnostavasta ja epätavallisesta henkilöstä siinä suhteessa, että on tavallinen ja epäkiinnostava. Heiskanen pitää siis olla kiinnostavalla tavalla epäkiinnostava. Hän onnistuu erinomaisesti. Heiskanen työskentelee levollisen energisesti, hiljaisen kauniisti, ja miten sen sanoisi ... lämpimän äidillisesti.

Yhtiöitä ja eriöitä

Television uutiset hauskuttavat Vaaleanpunaista kohinaa. Näyttelijät esiintyvät uutisankku-reina joko vastaanottimen välityksellä tai livenä. Parodia naurattaa.

Uutisten aiheena on Australian kuivuuskatastrofi. Aitoon tiedonvälitystyylisiin todetaan, että sen seurauksena viljelijöiden itsemurhaluvut ovat kasvaneet niin ja niin monta prosenttia nopeammin kuin muun väestön. Samalla maailman viljamarkkinoilta on jäänyt pois niin ja niin paljon riisiä.

Markkinoihin vaikuttaa myös se, että yhä suurempi osa elintarvikekasveista myydään autojen polttoaineeksi. Naurumme saa uutta sävyä, kun muistamme, että pörssikeinottelijat mieltivät parhaillaan, miten ruoan tuotantoa saisi vielä alemmaksi.

Siperia ei opeta mitään, ei ainakaan päähän pönttämällä. Katsomon edessä työskentelee yhteisö, joka esittelee yleisölle erilaisia yhteisöllisyyden muotoja. Siperialaiset osaavat laulaa samanaikaisesti kolmea eri laulua yhden ja saman kitaran säestyksellä.

Panemme toivomme esitystä tekevään toimeliaaseen ja osaavaan yhteisöön. Arvelemme, että erillinen yksilö ei ole erillään mistään. Päättelemme, että erillisyyden yhteisöllisyyden kivulias muoto. Siperia on hupaisasti yhteisöllinen ryhmäteatteri. Se tekee ajattelevaista, toimeliasta, vastuullista ja hauskaa teatteria.

TURUN SANOMAT / Toni Lehtinen, 11.10.2008

Kvanttifysiikasta, extreme-lajeista ja rakkaudesta

Base-hyppääjä istuu Eiffel-tornin huipulla ja katselee ympärillä avautuvaa öistä kaupunkia. Tuhansien kotoisten valojen loisteessa extreme-lajeja harrastavaan mieheen iskee musertava totuus. Hän on aina ollut yksinäinen, jopa ihmisten keskellä. Ihmisten erillisyyden Teatteri Siperian Vaaleanpunaista kohinaa -esityksen kantava idea.

Extreme-lajien harrastaja etsii täydellistä kokemusta, sitä hetkeä, jona ihminen tuntee olevansa elossa. Hän uskoo totuuden löytyvän ainoastaan kuolemaa uhaten sydän täynnä adrenaliinia. Kvanttifysiikko tavoittelee totuutta tieteen avulla. Hän haluaa todistaa loogisen päättelyn kautta, että ihmiset eivät ole erillisiä, vaan että kaikki liittyvät toisiinsa. Järjen ja adrenaliinikuohujen välimaastossa on tunne-eläin. Kolmekymppinen nainen, joka rakastaa esimiestänsä ja haaveilee perheen perustamisesta ja omakotitalosta.

Nämä kolme hahmoa linkittyvät toisiinsa ei-tavanomaisesti: jo esityksen alussa kolmikko on näyttämöllä eri paikoissa, mutta repliikit ja teot sitovat heitä yhteen. Toinen nappaa ensimmäisen repliikistä sanan ja käyttää sitä repliikkinsä käynnistyksessä. Kun hahmo puhalttaa kuumaan kahviin, toisen hahmon lentokone joutuu turbulenssiin.

Miellyttävää roolityöskentelyä

Mainion alun jälkeen Vaaleanpunaista kohinaa menettää hieman vetovoimaansa. Hiipuminen johtuu esityksen komiikasta. Kun Teatteri Siperian aiempien näytelmien huumori on ollut rehellistä ja alkuvoimaista, nyt komiikkaa kuvaa parhaiten pakottaminen. Esimerkiksi uutistenlukija, joka kertoo Australian kuivuuskautensa etenemisestä, naurattaa ensimmäisellä kerralla, mutta ankkurin moninaisten hengityselinongelmien vitsikkyys jää mysteeriksi.

Huumorin pettämistä lukuun ottamatta Vaaleanpunaista kohinaa on taattua Teatteri Siperiaa. Teatterin vakiokasvot Tuukka Huttunen ja Marika Heiskanen tekevät miellyttävät roolit fyysikkona ja assistenttina.

Huttunen luo erikoislaatuisen tiedemiehensä onneksi tunnistettavista palikoista, sillä hajamielinen tiedemies olisi muuten voinut lipsahtaa karmeaksi karrikatyyriksi. Heiskasen tunnepallealla elävässä hahmossa on nähtävissä kaikuja teatterin aiempien esitysten hahmoista, mutta Heiskasen monivivahteista roolisuoritusta katsoessa kaiut unohtuvat. Esityksen lopussa tiedemiehen teoriat osoittautuvat hänen tietämättään tosiksi. Sen lisäksi, että kolmikon teot vaikuttavat kaikkien kolmen elämään, ne vaikuttavat perhosefektin lailla myös maapallon tapahtumiin.

Jos merkityksettömäksi oletetuilla teolla on noin suurisuuntaisia vaikutuksia, millaisia vaikutuksia on merkityksellisillä teoilla?